

‘Met het ergste vuil wordt gesmeten’

A.A. van Ruler in botsing met J.J. Buskes Jr. en I.A. Diepenhorst

In de zomer van 1946 schrijft Arnold Albert van Ruler (1908-1970) een korte notitie met betrekking tot zijn enkele maanden eerder begonnen politieke loopbaan. De openingszin luidt: ‘De Protestantse Unie heeft een echec geleden’.¹ De Protestantse Unie is een enkele maanden eerder opgerichte politieke partij. Van Ruler heeft zich opgeworpen als haar geestelijk leider. Dat was voor hem een weg om zijn theocratisch visioen gestalte te geven. De deelname van de Protestantse Unie aan de verkiezingen van 17 mei 1946, de eerste parlementsverkiezingen na de Tweede Wereldoorlog, loopt uit op een teleurstelling. De partij behaalt onvoldoende stemmen voor een zetel in de Tweede Kamer.

Later in zijn notitie schrijft Van Ruler: ‘Met het ergste vuil wordt gesmeten’.² Die zin heeft betrekking op uitlatingen van de Amsterdamse predikant J.J. Buskes Jr. (1899-1980) en de gereformeerde jurist I.A. Diepenhorst (1916-2004). Met beiden is Van Ruler in het voorjaar van 1946 ernstig in conflict gekomen.

In deze bijdrage sta ik stil bij beide botsingen. Ter inleiding is het noodzakelijk eerst kort aandacht te schenken aan Van Rulers theocratisch visioen, de Protestantse Unie en de reacties op Van Rulers boek *Religie en Politiek* door leden van de redactie van het weekblad *In de Waagschaal*.

Een theocratisch visioen

Van Ruler heeft een groot deel van zijn leven een theocratisch visioen gekoesterd.³ De vroegste wortels liggen in zijn jeugd. Hij groeit op in Apeldoorn. Tijdens catechisaties brengt de confessionele predikant Gerrit Bolkestein (1883-1929) hem in aanraking met het werk van Ph.J. Hoedemaker.⁴ Dit zal voor hem de belangrijkste inspiratiebron voor de theocratie blijken te zijn. Tijdens zijn studiejaren te Groningen is het hoogleraar G. van der Leeuw die Van Ruler ‘door zijn universeel culturele belangstelling’ beïnvloedt. Deze beïnvloeding duidt hij zelf nader aan als ‘versterking en ver-

¹ A.A. van Ruler, ‘De Protestantse Unie’, in: Archief Van Ruler (UB Utrecht), inventarisnummer 1, 209, p. 1. Dit document zal onder de titel ‘De Protestantse Unie (II)’ worden gepubliceerd in: A.A. van Ruler, *Verzameld Werk, Deel 6B. Cultuur, samenleving, politiek, onderwijs* (te verschijnen najaar 2016).

² A.A. van Ruler, ‘De Protestantse Unie’, p. 2.

³ Zie voor een brede analyse van Van Rulers theocratisch gedachtegoed: J.P. de Vries, *Een theocratisch visioen. De verhouding van religie en politiek volgens A.A. van Ruler*, Zoetermeer 2011.

⁴ Zie de door Van Ruler zelf met de hand geschreven bibliografie van eigen werk in: Archief Van Ruler, inventarisnummer IX.1, aantekening bij nummer 4 (verder afgekort als *Handgeschreven bibliografie*).